

LINKS
8/11/1983

Elcker-ik pleit voor amnestie

Op de ieder jaar rond Kerstmis gevoerde campagne voor amnestie reageerde LINKS reeds met het artikel van Luc Olyslager EEN VLAAMSE MANIE: AMNESTIE (zie ons nummer van 18 december). In dit nummer commentarieert Marc Ernst, een linkse flamingant die nauw betrokken is bij het Vlaams Progressief Zangfeest, de amnestie-oproep die dit jaar vanuit progressieve hoek, namelijk Elcker-ik, gelanceerd werd. Ter verduidelijking hebben we dit artikel laten voorafgaan door de tekst van de ELCKER-IK-oproep, die ter ondertekening werd voorgelegd aan « verschillende vooruitstrevende democraten » en o.m. aan de hoofdredacteur van dit blad. Waarom op dit verzoek niet kon ingegaan worden moge ondermeer blijken uit het artikel van Marc Ernst.

DE REDACTIE.

DE OPROEP VAN ELCKER-IK

DE REPRESSIE:
ONVERMIJDELIJK MAAR
OVERTROKKEN...

Na de tweede wereldoorlog is er een begrijpelijke en onvermijdelijke

BESCHERMKOMITEE:

Jaak Adams, Willy Calewaert, Marcel Colla, Toon Colpaert, Norbert De Batselier, Raoui Denul, Lydia De Pauw, Julien Van Geertsoom, Ernest Glinne, Guy Lauwers, Louis Melis, Marcel Schoeters, Jef Sleecx, Piet Van Eeckhaut, Ernest Verdoodt, Erik Vergult, Herman Van Herzele, Freddy Willcockx.

HOOFDREDAKTEUR:

Marcel Deneckere.

REDAKTIE:

Paul De Loose, René De Preter, Gust Depue, Arsène De Vliegier, Koen Dille, Hugo Dufour, Maurice Duytschaever, Gilbert Eggermont, George Hanus, Nico Jacquemin, Frank Roels, Jack Schelfhout, Edl Steffens, Victor Stuyck, Mark Van De Looerbosch, Danny Van De Wauwer, Nadia Van Hamme, Marijke Van Hemeldonck, Wim Van Rooy, Maria Van Wolvelaer, Freddy Verbruggen, Jef Wellens.

MEDEWERKERS:

Marc Bontemps, Paul Bottelberghs, Bert Comhaire, Monique D'Aes, Martine Deneckere, Hilde De Sutter, Jean Eyckmans, Lisette Keustermans, Miel Kooyman, Mark Maes, Mandy Nauwelaerts, Emiel Perez, Erik Staels, Guido Steenkiste, Jos Temmerman, Jean Van Den Blicke, Michiel Vandenbussche, Rita Van der Stoelen, Brigitte Van Maele, Ronald Van Den Bogaert, Luc Voets, Els Witte.

ADMINISTRATIE EN REDAKTIE:

Gebr. Van Raemdoncklaan, 4, 2520 Edegem, ☎ 03/457 19 40. Gelieve de administratie te verwittigen bij verandering van adres of bij niet ontvangen van het blad.

VERANTWOORDELIJKE

UITGEVER:

Bruno Goffin, Rijsenbergstraat, 400, 9000 Gent.

ABONNEMENTSPRIJS:

3 maand: 240 F - 6 maand: 390 F - 1 jaar: 650 F. Steunabonnement: 750 of 1.000 frank.

Los nummer: 20 F. P.C.R. 000-0856430-17 van LINKS S.M., Voskenslaan, 85, GENT. Drukkerij Typorex, Gent.

ke reactie geweest tegen hen die op de één of andere manier met de bezetter hebben samengewerkt.

Toch kan men die repressie ernstig bekritisieren. Er is de terugwerkende kracht van enkele elementen van de repressiewetgeving. De repressie was hard. Zonder strafrechtelijke veroordeling werden mensen uit hun rechten ontzet. De repressie leek willekeurig wanneer voor dezelfde feiten erg verschillende straffen werden uitgesproken.

De repressie was onrechtvaardig en kreeg een klassekarakter toen economische collaborateurs vrijwel ongemoeid werden gelaten.

In Vlaanderen is de repressie daarenboven meer een wraakopening geweest tegen de Vlaamse beweging als zodanig, dan wel een bestraffing van concrete collaboratiefeiten. Het zwart maken van de minste Vlaamsgezindheid heeft de Belgische bourgeoisie de gelegenheid gegeven de verfransingsdruk te verhogen rond Brussel en de taalgrens.

Dit alles heeft nog steeds gevolgen: in '76 bleven nog 3.500 mensen van hun burgerrechten beroofd en 10.000 van hun politieke rechten. Duizenden blijven de gevolgen van repressie en epuratie voelen in hun pensioenen.

Het is onmogelijk een precies beeld te krijgen van het aantal ambtenaren, bedienden en leerkrachten die uit de openbare diensten en het onderwijs werden verwijderd en nooit in hun rechten zijn hersteld.

... DAAROM AMNESTIE NA BIJNA 40 JAAR!

Omwille van het overtrokken karakter en omwille van de gevolgen die nu nog moeten gedragen worden, pleiten wij in 1982 voor amnestie. En onder amnestie verstaan we: een streep trekken onder een bepaald verleden en het ongedaan maken van de gevolgen van straffen opgelopen tijdens de repressiejaren. Dit pleidooi voor amnestie betekent geenszins een goedkeuring van de collaboratie en van gepleegde misdaden. Voor deze amnestie willen we geen beulen, verklikkers, moordenaars en economische collaborateurs in aanmerking laten komen.

GEKADERD IN DE ANTI-FASCISTISCHE STRIJD

Deze oproep willen we speciaal kaderen in de anti-fascistische strijd, die op dit moment zeer belangrijk is.

lets als de repressie was na de oorlog onvermijdelijk en noodzakelijk. Maar de talrijke onrechtvaardigheden die erin besloten liggen brachten met zich mee dat voor vele betrokkenen de repressiejaren een zeer bittere herinnering werden.

In de sfeer van revanchisme die hieruit voortkomt werden ondertussen enkele generaties flaminganten grootgebracht. De band tussen (uiterst-) rechts en Vlaamsgezindheid werd voor enkele decennia bestendigd. Dit revanchisme is één van de bestaansredenen van rechts-autoritaire en fascistische stromingen. De oorzaak van dit revanchisme kan men wegnemen door een zo breed mogelijke amnestie te verlenen (met uitzondering van hogergenoemde categorieën).

Vanuit anti-fascistisch standpunt is de amnestie-eis belangrijk omdat ernstig anti-fascisme alle oorzaken van sluimerend en heroplevend fascisme moet wegwerken. Het verlenen van amnestie kan hier een bijdrage toe zijn.

Deze oproep wil vanuit vooruitstrevend democratische hoek stemmen laten horen die pleiten om de nog bestaande gevolgen van repressie en epuratie weg te maken door het verlenen van een zo breed mogelijke amnestie.

EEN POGING TOT VERDUDELIJKING

De pauselijke kerstboodschap behoort samen met deze van Boudewijn I tot de jaarlijkse kerstrituelen. Minder spectaculair maar even getrouw op het appel is er ook nog de traditionele oproep voor amnestie, tijdens diezelfde kerstperiode. Profiterend van de op dat ogenblik heersende roes van valse sentimentaliteit, denkt de rechterzijde dat het moment gunstig is om haar amnestie-visie aan de publieke opinie te slijten. Vooral in christelijke middeleeuwen slaat dat aan want daar staat men positief t.o.v. de algemene amnestie-eis vanuit een (begrijpelijke en mooie) houding van vergevingsgezindheid.

Het is waar dat amnestie veelal door de verkeerde mensen wordt gevraagd, namelijk door hen die tijdens de oorlog fout waren en dat nu nog steeds wensen te blijven. « Ik was fout en daar ben ik fier op » als het ware. Eveneens waar is dat te dikwijls optochten voor amnestie georganiseerd worden door fascistische groupuscules — genre VMO, Were Di en Voorpost — wiens enige bedoeling is de collaboratie a posteriori te vergoelijken. Maar dat alles wil niet zeggen dat de amnestie-gedachte tout-court verkeerd is en dat men het kind met het badwater mag weggooien. Sommige progressieven hadden dat al eerder ingezien (o.a. de communisten Jef Van Extergem, zelf activist geweest tijdens de eerste wereldoorlog; en later Bert Van Hoorick), maar buiten enkele schuchtere pogingen om amnestie bespreekbaar te maken bij links is het nooit gekomen. Feit is dat links — zowel traditioneel als nieuw links, zij het om andere redenen — het niet zo begrepen heeft met de Vlaamse kwestie. Met het splijtge gevolg dat rechts en extreem-rechts het quasi monopolie van die Vlaamse Beweging wist te veroveren en bijgevolg haar gezicht bepaalde.

ELCKER-IK INITIATIEF

De Elcker-ik federatie was van mening dat dit monopolie dringend moest doorbroken worden en heeft daarom

het initiatief genomen een oproep te richten aan vooruitstrevende democraten, waarin gepleit wordt voor amnestie. Deze weloverwogen actie — die getuigt van politieke moed en humanistisch denken — steekt schril af tegen het emotionale gedoe van bijvoorbeeld het Brugse Antifascistisch Front enkele weken geleden. Dat het toen tot rake klappen kwam is niet eens zo belangrijk. Wel van belang is dat de opgedaagde (dertig!) anti-fascisten zich lieten verleiden tot politiek infantilisme t.o.v. manifestanten die de Vlaamse Leeuw zingen. Waarmee nogmaals is geïnsinueerd dat Vlaams gelijk is aan fascistisch en tevens bewezen is dat sommige linksen niet beter (willen) weten dan de uiterst-rechts demagogie van antwoord te dienen door er even grote demagogie tegenover te stellen. Omdat het voor links nefast gebleken is zich afzijdig te houden van de communautaire kwestie en de (onomkeerbare) staatsvorming, mag men zich evenmin onbetuigd laten in de amnestiekwestie. Ook hier dringt de noodzaak zich op om rechts van antwoord te dienen. Het is met dergelijke thema's (federalisme, amnestie, nationalisme...) dat rechts probeert aan populariteit te winnen, en daar aardig in slaagt ook. Het is niet voldoende om deze sentimentaliteit te ontmaskeren en af te doen als 'valse' of 'secundaire' problemen. Daarom dat initiatieven zoals een Vlaams Progressief Zangfeest of de amnestie-oproep van Elcker-ik baanbrekend kunnen zijn. Het komt er immers op aan om de eisen van de Vlaamse Beweging juist in te schatten en te ondersteunen; anderzijds volwaardige en aantrekkelijke alternatieven te formuleren voor die ordewoorden waarmee men het niet volledig eens is. En dat is het geval met de amnestie-eis.

Of zoals Leo De Haes het in een Humo-dossier over amnestie stelde: « pak het tuig zijn speelgoed af » en « stop de leuzen, help de mensen ».

FEITEN

De repressie na de tweede wereldoorlog sloeg zwaar toe: 346.283 dossiers werden opgemaakt, waarvan er 230.472 zonder gevolg werden geklasseerd, 58.655 kregen een non-lieu, zodat er uiteindelijk 57.053 bij het gerecht werden ingeleid. De krijgsgerechtigden hebben 58.386 personen geconvictieerd waardoor er 53.052 personen een veroordeling opliepen. Het is zo dat in Vlaanderen dubbel zoveel dossiers werden opgemaakt dan in Wallonië (184.627 tegen 95.180) maar het aantal executies bedroeg in Wallonië 122 tegen 105 in Vlaanderen. Na de oorlog hebben sommigen (vooral de Franstalige bourgeoisie in Vlaanderen en Brussel, die bovendien Belgisch-nationalistisch gezind was) de collaboratie als een typisch Vlaams verschijnsel willen verslijten. Niets is minder waar want het blijkt dat het percentage der veroordeelden wegens collaboratie t.o.v. de totale bevolking 0,73 % bedroeg in Vlaanderen; 0,52 % in Wallonië en 0,58 % in Brussel.

(Bron: J. Gillissen: étude statistique de la répression de l'incivisme. Revue de droit pénal et de criminologie, Brussel 1951.)

In vele gevallen werden personen zeer hard gestraft omdat zij slechts een paar jaar in de nieuwe orde hadden geloofd, zonder daarbij moreel verwerpelijke daden te stellen. En dat terwijl de top van de financiële en industriële middelen (de in België gebleven industriëlen o.l.v. Galopin b.v.) in de meeste gevallen aan de dans ontsprongen. Etienne Verhoeyen wijst er in zijn boek 'De kreeft met de zwarte scharen' op dat de repressie gekenmerkt werd

(Lees door hiernaast)

door « een zeker politiek karakter en zeker als het om Vlamingen ging ». Waarmee uit onverdachte bron toegegeven wordt dat het Belgisch establishment getracht heeft om in de collaboratie het gehele Vlaams-nationalisme te treffen.

Langs de andere kant staat het eveneens vast dat de spontane volkswedde bij de bevrijding op verschillende plaatsen is ontspoord, dat de repressie vaak belachelijk zware straffen uitsprak, dat er uitzonderingsrechtbanken werden ingesteld, dat de straffen varieerden van waar en wanneer ze werden uitgesproken, dat ook zonder veroordeling mensen hun burgerlijke en politieke rechten zijn kwijtgeraakt. Maar laat het duidelijk gezegd zijn dat al deze excessen in het niets verzinken vergeleken bij het systematisch uitroeien van joden, homo's enz. en de terreur die de nazi's en hun handlangers hebben aangericht bij de burgerbevolking.

AMNESTIE : VOOR WIE ?

Al mag België niet bepaald een amnestievriendelijk land zijn — het is het enige land van de Europese Gemeenschap waar na de tweede oorlog geen algemene amnestie is afgekondigd — tussen 1948 en 1962 werden dan toch tal van maatregelen getroffen om de gevolgen van de repressie en de epuratie te verzachten en/of weg te werken. Dat gebeurde vooral langs genadebesluiten en eerherstel. Hiervan een gedetailleerd overzicht geven zou ons te ver leiden maar in totaal waren er eind 1973 in reeds 12.000 gevallen eerherstel verleend en 30.000 tot 40.000 mensen werden geheel of gedeeltelijk in hun burgerrechten hersteld.

Men zou bijgevolg de vraag kunnen stellen : « amnestie, voor wie ? »

Wel, er zijn nog zo'n 800 sequesterdossiers open, aan 142 terdoodveroordeelden is nog steeds de toegang tot het land ontzegd, 3.500 mensen zijn nog steeds de toegang tot het land ontzegd, 3.500 mensen zijn nog steeds van hun burgerrechten beroofd en 10.000 van hun politieke rechten. 17.000 mensen waarvan naar schatting 80 % in openbare diensten ondervinden moeilijkheden met hun pensioen omdat ze niet kunnen bewijzen dat ze in 1946-'47 gewerkt hebben. Al deze mensen zijn op een of andere manier door de mazen van het juridische net geglipt en lijden bijgevolg nog altijd onder de sociale gevolgen van de repressie. Zo het hun kinderen niet zijn. Moet er nog zand zijn ?

TACTISCHE KEUZE

Dat er bijgevolg iets moet gebeuren om deze situatie recht te trekken is duidelijk. De hamvraag is echter wat. Algemene amnestie, wegwerken van de gevolgen van de repressie op individuele basis, verdere genadebesluiten of eerherstel ? De mogelijkheden zijn legio. De mensen van Elcker-ik opteerdend voor de algemene amnestie, mits enkele uitzonderingen. Dat blijkt overduidelijk uit de brief die ze hierover naar talrijke personaliteiten uit de linkerzijde hebben verstuurd. En dat is misschien het grootste bezwaar dat men tegen hun initiatief kan inbrengen.

Het gevaar is niet denkbeeldig dat mensen die het initiatief gunstig gezind zijn juist over dat ene woord strijken. De vraag kan gesteld of het niet tactvoller was de term amnestie NIET te gebruiken maar enkel te spreken over het opruimen van de gevolgen van de repressie en epuratie. Dat zou geen wezenlijk verschil uitmaken, vermits dat voor het slachtoffer in kwestie hetzelfde zou zijn. En de tekst zou voor de linkerzijde acceptabeler geweest zijn. Dat is een optie die men had kunnen nemen. Maar Elcker-ik heeft voor een andere aanpak gekozen

en er rest ons niets anders dan de tekst zoals hij voor ons ligt te bespreken.

KRITISCHE BEDENKINGEN

Met de geponeerde stelling « de repressie was onvermijdelijk maar overtrokken » kunnen we het eens zijn. Wel had er moeten bijstaan dat ze niet alleen onvermijdelijk was maar bovendien principeel juist. Tenminste indien ze op een correcte en antifascistische basis zou zijn gevoerd en niet met burgerlijke criteria zoals 'vaderlandsliefde' en andere fossiele begrippen uit het tricolore arsenaal. Dat de repressie 'hard' was kan beter anders gezegd. Ze was inderdaad buiten elke verhouding voor de kleine garnaal maar voor de economische collaborateur was ze dat alleszins niet. Van de 81.630 dossiers inzake economische collaboratie werden er 79.000 zonder gevolg geklasseerd. Maar de kleine man moest boeten, hij die zich had laten misleiden, hij die had geloofd wat hem jarenlang in de weldenken pers en in de colleges was voorgehouden. De tekst zou aan overtuigingskracht winnen indien deze precisering gegeven werd. Dat zou ook de bewering dat « de repressie een klassen karakter kreeg toen de economische collaboratie vrijwel ongemeoid werden gelaten » minder bombastisch doen overkomen.

Over het tweede gedeelte van de tekst : « ...Daarom amnestie na bijna 40 jaar » hebben we reeds enkele bedenkingen gemaakt. Afgezien hiervan lijkt de formulering die zegt « een streep te willen trekken onder een bepaald verleden » weinig precies. Op die manier komt men verdraaid dicht in de buurt van zij die amnestie interpreteren als « de feiten hebben niet bestaan, zoniet zijn ze toch vergeten ». Dat is onaanvaardbaar en « dat bepaald verleden » moet m.i. integendeel levendig gehouden worden, vooral bij de jeugd. Daar-

om dat ook hier een toevoeging noodzakelijk en wenselijk is. Toch nog iets over de term amnestie. Dat hoeft niet per se een bezwaar te zijn indien men de voorzorgsmaatregel neemt om zich a priori af te bakenen van die krachten die met hun amnestie-eis niets minder beogen dan een posthume revalidatie van het fascisme en de collaboratie. Anders is het gesteld met de democratische Vlaamse Beweging die opkomt voor amnestie omdat zij van mening is dat de repressie vooral tegen de Vlamingen gericht was hoewel dat globaal genomen zeker niet het geval was. Men kan in bepaalde gevallen hooguit spreken van een antiflamingantische reflex. Zoals wel meer het geval is bij de traditionele Vlaamse Beweging vervalt ze in de amnestie-kwestie eveneens in een irrationele retoriek. Gedeeltelijk uit frustratie omdat de ervaring leert dat er binnen de context van het Belgisch staatsverband — omwille van het wankel evenwicht van de machtsstructuren en de ideologische pactsen allerhande — nooit zal/kan worden ingegaan op sommige eisen.

Gelukkig zijn er in het democratische Vlaams-nationale kamp meer en meer mensen gaan inzien dat een echte oplossing van het amnestievraagstuk zal moeten gebeuren op basis van een haalbaar compromis. De uitspraak van professor Derine is veelbetekend in dat verband : « als het gevoelsgelede woord amnestie, dat zoveel weerstand oproept, de oplossing van het echte vraagstuk hindert, dan lopen we niet in de regen wanneer er plaats is onder de galerij ». Aan dit citaat valt weinig toe te voegen behalve de exclusieve van amnestie voor beulen, verlikkers, moordenaars en economische collaborateurs. Dat is evident en zelfs het Teal-Aktie-Comitee (TAK) formuleert het zo. Uiteraard wordt deze mening ook in de tekst van Elcker-ik gedeeld. Wat het laatste deel van de brief betreft waarin de link gemaakt wordt tussen

het verlenen van amnestie en een globale anti-fascistische strijd : die stelling is zonder meer juist maar moet wel iets concreter gesteld worden. Zo zou het verbod van neo-fascistische en racistische propaganda er gerust mogen instaan, naast een principiële veroordeling van de collaboratie.

TWIJFELS

Het zal onderhand wel duidelijk zijn dat we het Elcker-ik-initiatief een warm hart toedragen. Mits enkele aanvullingen en correcties zou deze amnestieoproep de weerklank moeten krijgen die hij verdient. Mocht dat niet het geval zijn ligt dat niet zozeer aan de tekst zelf dan wel aan progressief Vlaanderen. In dat verband is het belangrijk effe zijn licht te gaan opsteken bij de geestesgenoten van het Vlaams Progressief Zangfeest, en uit hun ervaring de nodige lessen te trekken.

Uit dit experiment is gebleken dat men zich niet mag blindstaren op de uiterst-linkerzijde want dan komt men al gauw bedrogen uit. Heeft men de pretentie om een concrete politieke vertaling te geven aan zijn initiatief, dan moet van in het begin worden gezocht naar een zo breed mogelijk politiek draagvlak. Dat de reacties vanuit klein en uiterst-links niet onverdeeld gunstig zullen zijn is hoogst waarschijnlijk, gezien de gauchistische tendenzen die zich de laatste weken manifesteerden tijdens acties van het AFF. Het is anders hoog tijd dat links in Vlaanderen zich bezint over een adequate en efficiënte anti-fascistische strijd. En dat is niet mogelijk zonder rekening te houden met de Vlaamse Beweging. Dat het mislukte huwelijk tussen de Vlaamse en socialistische beweging zou uitgroeien tot een heuse echtscheiding is inderdaad allesbehalve wenselijk.

MARC ERNST.

dialogoog

De redactie draagt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud van de gepubliceerde lezersbrieven. Ze kan de publicatie niet waarborgen van brieven langer dan één getypte bladzijde. Ze behoudt zich bovendien het recht van keuze en inkorting voor.

LINKS.

ONDENKBARE BEKROMPENHEID

V.z.w. Kultuuroopbouw - afdeling Blankenberge, in spoedvergadering bijeen op vrijdag 10 december 1982, heeft met verbijstering kennis genomen van de inbeslagname door het parket van een aantal schilderijen op het stadhuis, omwille van het zogenaamde 'pornografische' karakter van deze kunstwerken.

Wij protesteren met klem tegen dergelijk repressief optreden, dat getuigt van een ongelooflijke onverdraagzaamheid en van een — anno 1982 — haast ondenkbare bekrompenheid.

Hierbij drukt Kultuuroopbouw zijn solidariteit uit met de kunstenaars, met de organisatoren van de tentoonstelling en met het stadsbestuur, dat als democratisch orgaan hier op bijzondere

re cynische wijze voor schut wordt gezet.

Kultuuroopbouw Blankenberge roept alle verenigingen op stelling te nemen tegen deze inbeslagname.

V.z.w. Kultuuroopbouw,
Blankenberge.

VAKBONDSDEMOCRATIE

De vzw Kultuuroopbouw, afdeling Oostende,

— protesteert tegen de brutale inmenging van de ACV-leiding tegen de militanten op de Boelwerf en in het bijzonder Jan Cap ;

— meent dat dergelijke ingrepen de hele arbeidersbeweging aangaan, vermits zij de meest strijdvaardige militanten treffen ;

— meent dat het niet aan de leiding ligt om militanten uit te sluiten, doch dat de syndicale delegatie dient te worden aangesteld door de leden ;

— doet een oproep tot een werkelijke democratie op ondernemingsvlak in de vakbeweging ;

— wijst erop dat dit standpunt geldig is, zowel tegenover het ACV, het ABVV als de ACLVB ;

DIALOOG LINKS
KOEN DILLE
Tijl Uilenspiegelaan 98
2050 ANTWERPEN

— steunt de werkgroep 'VAKBOND EN DEMOCRATIE', die naar aanleiding van het geval-Cap is ontstaan ;

— wijst erop dat een ware vakbondsdemocratie niet alleen mag gaan voor Polen, doch ook voor België.

CONSEQUENT ZIJN !

De vrije meningsuiting en de verdraagzaamheid zijn fundamenten van het humanisme.

Deze stelregel houdt in dat ieder verantwoordelijk is voor zijn eigen keuze en de gevolgen van zijn vrijwillig genomen optie moet aanvaarden.

Het Humanistisch Verbond vraagt een consequente houding van ieder die zich op de vrije meningsuiting beroept. Het aanvaardt dan ook niet dat de minister van onderwijs functies toekent in het Rijksonderwijs aan personen die hun kinderen aan niet-officiële onderwijsnetten toevertrouwen.

Het Humanistisch Verbond,
Antwerpen, 24.11.1982.